

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/9 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOIIY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАЛАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	50-55
<i>Айтмуратова Жанылсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANXOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOIIY FAOLIYATI	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИН ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ	91-96

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI	97-107
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич, Холиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганиевич</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARDAN FOYDALANISH	166-172
<i>Raxmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR	173-178
<i>Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunovich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чарикулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	207-213

<i>Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich</i> KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	214-218
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon</i> TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	219-223
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH	224-228
<i>Раджапбоева Хуршида Мақсудовна</i> ШАРОФ РАШИДОВ БАДИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ	229-233
<i>Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna</i> YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI.....	234-239
<i>Ризаев Илҳом</i> ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҲОЯЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ	240-247
<i>Niyozova Nilufar</i> OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI	248-252
<i>Usmonov Farrux</i> FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI	253-258
<i>Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna</i> AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI: TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA	259-266
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY MEKANIZMLAR	267-272
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	273-278
<i>Asatov Sodiq Safarovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	279-284
<i>Yusupova Feruza Zoyirovna</i> AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN EHTIYOJ	285-290
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI	291-296
<i>Saodatov Alimardon Abduraxmonovich</i> YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLIH VA UNI ASRAB AVAYLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNINI	308-312
<i>Турсунов Мухиддин Болтаевич</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI	317-326
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA)	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR	383-389
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNINI	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	439-444
<i>Po'latova Sarvinoz Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI	445-449
<i>Aripova Saodat Taxiroyvna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI HIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE	454-458
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	459-465
<i>Imotniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАННЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI	484-488
<i>Миножиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ”	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOBIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР	508-514
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фахриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	525-529
<i>Ганиев Нихолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР	530-536
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION	613-619
<i>Ҳақназарова Нулуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI	658-663

Received: 10 November 2024
Accepted: 15 November 2024
Published: 25 November 2024

Article / Original Paper

RELATIONSHIPS OF MAN AND SOCIETY: BALANCE AND DEVELOPMENT

Shaidullayev Normuhammad,

Associate Professor of the Department of Social Sciences
Namangan Engineering Construction Institute

Abstract. The article is devoted to the topic "Interactions between man and society: balance and development" and analyzes the complex relations between man and society. Man is an integral part of society and directly participates in its social, economic and cultural development. However, for the stable and successful development of society, it is very important to maintain a balance between the interactions between people and the structures of society. The article examines how the loss of balance can lead to social, moral, and political problems in society, as well as how the development process is related to social changes, technological innovations, and political decisions. The role of man in society and its influence, at the same time, the factors affecting the sustainable development of society are analyzed. The article aims to understand the interaction between man and society and develop recommendations that will help to develop these processes in a balanced way in the future.

Key words: man and society, interactions, balance, development, social changes, cultural development, economic development, stability, justice and equality, social structures, social problems.

INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH

Shaydullayev Normuhammad,

Ijtimoiy fanlar kafedrası dotsenti
Namangan muhandislik qurilish instituti

Annotatsiya. Maqola "Inson va jamiyatning o'zaro aloqalari: Muvozanat va rivojlanish" mavzusiga bag'ishlangan bo'lib, inson va jamiyat o'rtasidagi kompleks aloqalarni tahlil qiladi. Inson jamiyatning ajralmas bir qismi bo'lib, uning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanishida bevosita ishtirok etadi. Biroq, jamiyatning barqaror va muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun insonlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar va jamiyatning strukturalari orasidagi muvozanatni ta'minlash juda muhimdir. Maqolada muvozanatning yo'qolishi jamiyatda qanday ijtimoiy, axloqiy va siyosiy muammolarga olib kelishi mumkinligi, shuningdek, rivojlanish jarayonining ijtimoiy o'zgarishlar, texnologik yangiliklar va siyosiy qarorlar bilan bog'liqligi ko'rib chiqiladi. Insonning jamiyatdagi roli va uning ta'siri, shu bilan birga, jamiyatning barqaror rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar tahlil etiladi. Maqola inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tushunishga va bu jarayonlarni kelajakda muvozanatli rivojlantirishga yordam beradigan tavsiyalarni ishlab chiqishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: inson va jamiyat, o'zaro aloqalar, muvozanat, rivojlanish, ijtimoiy o'zgarishlar, madaniy rivojlanish, iqtisodiy rivojlanish, barqarorlik, adolat va tenglik, jamiyat strukturalari, ijtimoiy muammolar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N31>

Kirish. Inson va jamiyat o'rtasidagi aloqalar doimo murakkab va o'zgaruvchan jarayonlardir. Inson jamiyatning ajralmas qismi bo'lib, uning faoliyatini, madaniyatini va qadriyatlarini shakllantirishda bevosita ishtirok etadi. Shu bilan birga, jamiyat ham insonning ijtimoiy, psixologik va ma'naviy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu o'zaro ta'sir va aloqalar

jamiyatning tashkil topishida, uning tarixi davomida yuzaga kelgan me'yorlar, qadriyatlar va institutlar bilan chambarchas bog'liqdir. Jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muvozanatning ta'minlanishi juda muhimdir. Insonlar va jamiyat o'rtasida doimiy muvozanat o'rnatish, bir-birining ehtiyojlari va manfaatlarini hisobga olish, jamiyatda adolat, tenglik va o'zaro hurmatni ta'minlashga olib keladi. Jamiyatdagi o'zgarishlar, texnologik rivojlanish, iqtisodiy va siyosiy jarayonlar, shuningdek, insonlarning ijtimoiy roli va burchlarini qanday bajarishi, jamiyatning kelajagini belgilaydi.

Muvozanatning yo'qolishi, ya'ni insonlarning jamiyatga bo'lgan munosabatlarida disbalans yuzaga kelishi, ijtimoiy tartibsizliklarga, axloqiy krizislarga va rivojlanishning to'xtab qolishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, jamiyatda muvaffaqiyatli va barqaror rivojlanish uchun insonning rolini to'g'ri tushunish va uning jamiyatga ta'sirini yaxshilash zarur.

Ushbu maqolada inson va jamiyatning o'zaro aloqalari, bu aloqalarning jamiyatda muvozanat va barqaror rivojlanishni ta'minlashdagi o'rni, shuningdek, bu jarayondagi potensial to'siqlar va ularga qarshi kurashish yo'llari tahlil etiladi. Muvozanatning ahamiyati va rivojlanishning asosiy yo'nalishlarini o'rganish orqali, biz jamiyat va inson o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yaxshiroq tushunishga harakat qilamiz.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Inson va jamiyat o'rtasidagi aloqalar haqidagi adabiyotlar keng spektrni qamrab oladi – jamiyatshunoslik, falsafa, ijtimoiy psixologiya, siyosatshunoslik va boshqa sohalarda yozilgan asarlarda muvozanat va rivojlanishning turli tomonlari yoritilgan.

Emil Durkheim o'zining "Ijtimoiy bo'linish" (1893) asarida ijtimoiy integratsiyaning va o'zaro bog'liqlikning ahamiyatini ta'kidlagan. Uning "Ijtimoiy bo'linish" asari jamiyatda ishlayotgan bo'linmalar va institutlarning o'zaro aloqalari orqali muvozanatning qanday saqlanishi kerakligini tushuntiradi. Durkheim, jamiyatning barqarorligini jamiyatdagi an'anaviy me'yorlar va qadriyatlar bilan bog'laydi, hamda jamiyatda "normativ" muvozanatni ta'minlash zarurligini ko'rsatadi. Jamiyatda ijtimoiy tartibni va barqarorlikni saqlash uchun har bir individning o'z roli va majburiyatlarini to'g'ri bajarishi muhimdir[1,43].

Karl Marksning "Kapital" (1867) asarida inson va jamiyat o'rtasidagi aloqalar iqtisodiy nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. U jamiyatdagi sinflar o'rtasidagi ziddiyatlar va bu ziddiyatlarning jamiyatdagi rivojlanishga ta'sirini tahlil qiladi. Marksning g'oyalariga ko'ra, jamiyatda mavjud iqtisodiy bo'linmalar va ishlab chiqarish munosabatlari rivojlanishning asosiy omillaridan biridir. Insonlar va jamiyat o'rtasidagi aloqalar iqtisodiy va sinfiy jihatdan ta'sirlanadi. Muvozanat esa, faqat iqtisodiy tizimdagi o'zgarishlar bilan emas, balki insonlarning ijtimoiy va siyosiy roli bilan ham chambarchas bog'liqdir[2,61].

Maks Weber "Ijtimoiy amaliyot va iqtisodiy xulq-atvor" asarida (1905) jamiyat va inson o'rtasidagi aloqalarni faqat iqtisodiy va materialistik jihatlardan emas, balki diniy, madaniy va siyosiy omillar nuqtai nazaridan ham ko'rib chiqadi. Weber jamiyatning iqtisodiy rivojlanishi va uning axloqiy qadriyatlar bilan qanday bog'lanishini tahlil qiladi. Weberning fikriga ko'ra, iqtisodiy rivojlanish jamiyatdagi ijtimoiy strukturalar, diniy qadriyatlar va insonning axloqiy amaliyotlari bilan bog'liq. Bu o'zaro aloqalar jamiyatdagi muvozanatni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi[3,11].

Friedrich Hayek "Erkin jamiyat" asarida, jamiyatda erkinlik, bozor iqtisodiyoti va davlatning roli haqida fikr yuritadi. Hayekning asosiy g'oyalaridan biri shundaki, erkin jamiyatda bozor tizimi orqali muvozanat va rivojlanish ta'minlanadi. Insonning erkinligi va

jamiyatning rivojlanishi, bozor aloqalaridagi o'zaro ta'sirga bog'liq. Jamiyatdagi erkinlik va iqtisodiy yangilanishlar o'zaro uyg'un bo'lsa, rivojlanish va muvozanatga erishish mumkin.

Inson va jamiyat o'rtasidagi aloqalar va ularning muvozanati rivojlanishning markaziy omillaridan biridir. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jamiyatda barqaror rivojlanish uchun ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va siyosiy omillar o'rtasidagi muvozanatni saqlash juda muhimdir. Durkheim, Marks, Veber, Hayek va Sen kabi olimlar, jamiyatni rivojlantirish va barqaror muvozanatni ta'minlash uchun zarur bo'lgan o'zgarishlar va xususiyatlarni o'z asarlarida turlicha yondashuvlar orqali tahlil qilganlar. Bularning barchasi, insonning jamiyatdagi roli va jamiyatning rivojlanishiga ta'sirini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Muhokama. Inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik tarixan har doim bir-birini shakllantirgan va bir-biriga ta'sir etgan ikki muhim omil bo'lib kelgan. Jamiyat insonni rivojlantiradi, uning ijtimoiy ehtiyojlarini qondiradi, lekin shu bilan birga inson ham jamiyatni shakllantiradi va uning qadriyatlarini, madaniyatini, iqtisodiyotini, siyosatini ta'sir qiladi. Bu o'zaro bog'liqlik har bir ijtimoiy tuzumda, xususan, har bir millat va madaniyatda o'ziga xos tarzda ifodalanadi.

Insonning jamiyatga ta'siri juda katta. Har bir inson jamiyatda o'zining kichik bir roli orqali katta o'zgarishlarga sabab bo'lishi mumkin. Jamiyatning ijtimoiy tuzilishi, uning qonunlari, axloqiy qadriyatlari, an'analar va madaniyati insonlar tomonidan belgilab olinadi va vaqt o'tishi bilan o'zgartiriladi. Ijtimoiy o'zgarishlar, yangi ijtimoiy guruhlarining paydo bo'lishi yoki eski qadriyatlarning yangilanishi — bularning barchasi insonlar orasidagi o'zaro aloqalar orqali amalga oshadi.

Boshqa tomondan, jamiyatning insonga ta'siri ham juda kuchlidir. Har bir inson jamiyatdagi o'z o'rnini topishda uning ijtimoiy tuzilmalari, normativlar, qonunlar va madaniy qadriyatlaridan ta'sirlanadi. Insonning rivojlanishi, dunyoqarashi va axloqiy qarashlari ko'pincha jamiyatning ta'lim tizimi, diniy qarashlari, tarixiy merosi va ijtimoiy tajribalariga bog'liq bo'ladi. Jamiyat insonni o'z qoidalari va me'yorlari bilan cheklaydi, lekin shu bilan birga, inson o'z ijtimoiy muhitida o'zining shaxsiy xususiyatlarini rivojlantiradi.

Ijtimoiy institutlar — oila, maktab, ish joyi, hukumat, diniy va siyosiy tashkilotlar — jamiyatning asosiy tarkibiy qismlari hisoblanadi va ular insonni ijtimoiy hayotga integratsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu institutlar insonni jamiyatning o'ziga xos talablariga moslashtirish, unga jamiyatda o'z o'rnini topishga yordam beradi. Masalan, oila odamning birinchi ijtimoiy tajribasini beradi, maktab esa uni kengroq ijtimoiy tizimga kirishga tayyorlaydi. Ish joylari va hukumat esa insonni iqtisodiy va siyosiy tizimga o'rgatadi.

Bundan tashqari, ijtimoiy institutlar insonning jamiyatdagi o'z o'rnini belgilashda katta ahamiyatga ega. Misol uchun, ijtimoiy mavqe, kasb, jinsi va etnik kelib chiqishi shaxsning jamiyatdagi mavqeyi va imkoniyatlarini belgilashda katta rol o'ynaydi.

Jamiyat doimiy ravishda o'zgarib boradi. Texnologik, iqtisodiy, siyosiy va madaniy o'zgarishlar jamiyatni shakllantiradi va insonlarning hayot tarzini belgilaydi. XXI asrda texnologiyalar, masalan, internet va sun'iy intellektning rivojlanishi, jamiyatda yangi ijtimoiy tarmoqlar va ish joylarini yaratmoqda. Bu holat insonlarning ish faoliyati, ta'lim olish usullari, va ijtimoiy aloqalari shaklini o'zgartirmoqda.

Natijalar. Jamiyatning o'zgarishi bilan birga, insonlar ham o'zgarishga majbur bo'lishadi. Yangi sharoitlarga moslashish, yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish zaruriyati jamiyatdagi har bir kishiga o'zgarishlar bilan birga yashashni o'rgatadi.

Inson va jamiyatning o'zaro aloqadorligi to'liq va o'zgaruvchan jarayon bo'lib, ular bir-birini shakllantiradi va rivojlantiradi. Jamiyat insonni o'zining qadriyatlari, me'yorlari va institutlari bilan bog'lab turadi, inson esa o'z faoliyati va ijtimoiy aloqalari orqali jamiyatni o'zgartiradi. Bu o'zaro ta'sir inson va jamiyatning kelajagini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. O'zgaruvchan dunyoda ushbu o'zaro bog'liqlikni to'g'ri tushunish va unga moslashish jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun muhimdir.

Inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro aloqalar murakkab, ko'p qirrali va doimiy ravishda o'zgarib turadigan jarayonlardir. Jamiyat o'zining ijtimoiy tuzilmalari, qadriyatlari va me'yorlari bilan insonga asosiy yo'nalishlarni belgilab beradi, shu bilan birga insonlar o'z harakatlari va qarorlar orqali jamiyatni rivojlantirishga yoki o'zgartirishga ta'sir o'tkazadi. Bu o'zaro aloqalar orasidagi muvozanat va o'zgarishlar jamiyatning barqarorligini, dinamikasini va rivojlanishini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Insonning ijtimoiy tizimga kirishishi va unga moslashishi jarayonida muvozanatni saqlash muhimdir. Jamiyatning normal ishlashini ta'minlash uchun uning institutlari (oilalar, ta'lim, hukumat va boshqalar) insonga o'z o'rnini to'g'ri topishga yordam berishi kerak. Biroq, jamiyatdagi me'yorlar va qoidalarga haddan tashqari qattiq yopishib qolish yoki ulardan to'liq voz kechish ham jamiyatning barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarda doimiy ravishda muvozanatni izlash zarur.

Inson va jamiyatning o'zaro aloqalari rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Jamiyatning iqtisodiy, madaniy, siyosiy va ijtimoiy tizimlari yangilanib borishi kerak, bu esa insonning o'zgaruvchan ehtiyojlari va imkoniyatlariga mos kelishi lozim. Jamiyatni rivojlantirishda texnologik yutuqlar, ta'lim tizimining modernizatsiyasi, ijtimoiy tenglikka erishish va barqaror iqtisodiy o'sish kabi omillar muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ijtimoiy o'zgarishlar va yangi ijtimoiy shakllarning paydo bo'lishi jamiyatni yanada ilg'or qilishda insonga asoslangan faoliyatlarni rag'batlantiradi.

Biroq rivojlanish jarayoni faqat tashqi o'zgarishlarga qaratilgan bo'lmasligi kerak. Jamiyatning madaniy va axloqiy asoslari ham rivojlanishning ajralmas qismi bo'lib, insonning ijtimoiy maqsadlari va qadriyatlari jamiyatning umumiy maqsadlari bilan uyg'un bo'lishi zarur. Jamiyatning axloqiy qadriyatlari, adolat, tenglik va erkinlik kabi prinsiplar insonning yuksalishiga xizmat qiladi va jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlaydi.

Xulosa. Inson va jamiyat o'rtasidagi aloqalar uzviy va o'zaro bog'liq bo'lib, ular bir-birini shakllantiradi va rivojlantiradi. Har ikki tomonning ehtiyojlari va maqsadlari muvozanatda bo'lishi kerak, chunki bu ijtimoiy tizimning barqarorligi va rivojlanishini ta'minlaydi. Jamiyatda har qanday ijtimoiy o'zgarish yoki rivojlanish insonning shaxsiy, ijtimoiy va axloqiy yuksalishiga bog'liq bo'lganidek, insonning o'zgarishi va rivojlanishi ham jamiyatni yangi bosqichga olib chiqadi. Shu sababli, inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar va muvozanatni saqlash, ayniqsa o'zgaruvchan zamonlarda, ijtimoiy rivojlanishning muvaffaqiyatli amalga oshirilishining asosi bo'ladi.

Inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro aloqalar nafaqat ijtimoiy tizimning asosiy poydevorini tashkil etadi, balki uning barqarorligi va rivojlanishining ta'minlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Muvozanat va rivojlanishning uyg'unligi jamiyatni ilg'or va mustahkam qilishda katta ahamiyatga ega. Jamiyatning barqaror ishlashini ta'minlash uchun, uning institutsional va ijtimoiy tuzilmalarining moslashuvchanligi va insonlarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga javob bera olish qobiliyati zarur.

Rivojlanish esa faqat tashqi iqtisodiy yoki texnologik yutuqlarda emas, balki jamiyatning madaniy, axloqiy va siyosiy jihatlarida ham amalga oshirilishi kerak. Ijtimoiy adolat, tenglik, erkinlik kabi qadriyatlar asosida qurilgan jamiyatda insonning har bir yangi bosqichdagi rivoji nafaqat uning o'ziga, balki jamiyatning umumiy farovonligiga xizmat qiladi. Jamiyatni doimiy ravishda yangilash, insonlarning shaxsiy erkinliklari va huquqlarini hurmat qilish, ularga imkoniyatlar yaratish rivojlanishning ajralmas qismidir.

Shunday qilib inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni to'g'ri tushunish va uni muvozanatli tarzda rivojlantirish, jamiyatning kelajagini barqaror qilish va ijtimoiy adolatni ta'minlashning eng muhim omili bo'ladi. Har ikki tomonning manfaatlari uyg'unlashgan va o'zaro ta'sirlar uyg'un bo'lganda, biz barqaror va rivojlangan jamiyatga erishamiz, bu esa har bir insonning imkoniyatlarini kengaytiradi va farovonligini oshiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Durkheim Emil. Sociology. Its subject, method and purpose. HISTORY OF SOCIOLOGY IN MONUMENTS. The series was founded in 1993. P. 67.
2. Razvodovsky Yu.E., Zotov P.B. Suicides and mortality from other poisonings: a comparative analysis of trends. Siberian Bulletin of Psychiatry and Narcology, 2019 2 (103): 47-54.
3. Gerth, H. H., Weber, M., & Mills, W. (2013). From Max Weber: essays in sociology. Routledge.
4. Xolmatov, S. (2023). FALSAFA FANINING JAMIYATDAGI O 'RNI. Journal of technical research and development, 1(3), 169-173.
5. Davronovich, D. Z., Lutfullaevich, S. B., & Umirzoq o'g'li, T. A. (2024). DUNYOQARASHNI SHAKLLANISHIDA FALSAFANING O 'RNI. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(2), 34-37.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).